

הקשר האישי של הרב עם בני הקהילה

הרב יוני לביא

- א. חשיבות הקשר האישי של הרב עם בני הקהילה
- ב. מכשולים ומעצורים בטיפוח קשר אישי
- ג. הקשר של הרב עם הקבוצות השונות בקהילה
- ד. סיכום

א. חשיבות הקשר האישי של הרב עם בני הקהילה

הרב החשוב והמפורסם ביותר הוא לא אחר מאשר משה רבנו, האיש שהוציא אותנו ממצרים ונתן לנו את התורה. כאשר הגיע חותנו לבקרו במדבר, הוא גילה תופעה מעניינת: משה עומד ושופט בעצמו את העם מן הבוקר עד הערב. יתרו העיר לו שאין זה נכון להתנהל כך והתוצאה עלולה להיות "נבל תבל" (שמות יח, יח). בסופו של דבר הוקמה מערכת עזר של שופטים מסייעים, אך מכל מקום העיקרון שעמד מאחורי ההתנהלות המקורית של משה רבנו ראוי להתבוננות: אין ספק שמבחינת הקשר והיחס האישי – אין תחליף למפגש הבלתי אמצעי עם משה רבנו. האפשרות לעמוד פנים אל פנים מול הרב, לראות ולהיראות, להתקרב אליו ולהיות מואר ממנו – היא בעלת ערך שלא יסולא בפז. ייתכן שכורח המציאות יחייב אותנו ליצור חלופות, אבל יש מעלה עצומה לקשר האישי עם הרב ולמה שהאדם יכול לקבל ממנו.

לא אשכח את דבריו של מאיר, אחד מבני קהילתי, באספה השנתית. היא התקיימה בתום שנתיים מאז שנכנסתי לתפקיד והייתי אמור לתת סקירה על הפעילות התורנית שלנו עד כה, לספר על החזון העתידי, ולאחריהם הייתה אמורה להתקיים הצבעה לגבי המשך תפקידנו. בתום הסקירה הנרחבת קיבל הקהל את רשות התגובה והשאלה, אך היחיד שבחר לדבר היה מאיר. באופן מפתיע הוא לא דיבר על ההשפעה הרוחנית של מאות השיעורים והשיחות שהעברתי במהלך התקופה, לא על דרשות שבת שובה ושבת הגדול מעוררות ההשראה, וגם לא על המענה ההלכתי הזמין. הוא סיפר על חוויה אישית שהייתה לו בעת שנאלץ לקחת את בנו הקטן לטיפול בבית

החולים ביום שישי בצהריים. שעה לפני כניסת השבת הוא התקשר אלי בבהילות כדי לשאול מה לעשות אם הרופאים יחליטו לשחרר אותם הביתה במהלך השבת עצמה, כאשר בית החולים נמצא במרחק שעת הליכה מביתם. האם יש דרך לחזור באמצעות רכב עם נהג גוי וכדומה?

לא משנה מה הייתה התשובה שעניתי לו, אבל בליל אותה שבת, מיד אחרי התפילה, הטרחתי את עצמי ללכת לביתו כדי להתעניין אצל אשתו אם יש מידע על שלום הילד ואם הוא ואביו עוד יחזרו הביתה במהלך השבת. הרעיה ושני ילדיה הופתעו מאוד ושמחו על הביקור, כמו גם על חבילת עלוני שבת שידעתי שהם אוהבים לקרוא. הם סיפרו שהאב טרם חזר אבל מסתמן שאין שום דבר חמור אצל הילד והכול יהיה בסדר. הם סירבו להצעתי להצטרף אלינו לסעודת שבת והודו מקרב לב על הדאגה ותשומת הלב.

מתברר שהביקור הזה והיחס האישי היה הדבר היחיד שבחר בן הקהילה הנרגש לספר מכל הפעילות התורנית הענפה שעשינו באותן שנתיים. באותו רגע קיבלתי המחשה חיה לעוצמה של הקשר האישי.

בעידן המתקדם והמתקשר שאנו חיים בו נפתחו אפשרויות חדשות לתקשורת בין אנשים, וכך גם בין הרב לקהילתו. הדואר האלקטרוני והרשתות החברתיות מאפשרות העברת מסרים באופן נוח ומידי, אך עדיין מרחוק וללא מפגש אנושי חם. היום יותר מתמיד אנשים צמאים לקשר, ליחס ולתשומת לב, וגם לרב יש תפקיד מיוחד בפן הזה. בכל קהילה יש אנשים שמקפידים להגיע לדרשות ולשיעורי הרב, אך לעומתם יש שאינם "מתחברים" לאפיק הזה, ועבורם ייתכן שהקשר האישי הוא הערוץ היחיד להשפעה רוחנית וחינוכית של הרב.

ב. מכשולים ומעצורים בטיפוח קשר אישי

גם כאשר מבינים את החשיבות של הקשר האישי, יש לא מעט מעצורים בפיתוח הערוץ הזה.

הראשון בהם הוא מגבלת הזמן.

ראשית, בישראל עבור רוב ככל הרבנים, המשרה הקהילתית היא עבודה שנייה. רוב זמנו של הרב מוקדש לעבודה המרכזית שלו, בדרך כלל במערכת החינוך או בעולם הישיבות, והזמן המוקצב לקהילה תופס את החלק הקטן של השבוע. קשר אישי, מטבע הדברים, דורש זמן והשקעה רבים ו"את שהלב חושק הזמן עושק". את הזמן הקצוב שיש ברשותו עבור הקהילה יעדיף הרב להשקיע בשיעור לכלל

הציבור יותר מאשר במפגש אישי עם אחד מחבריה, בפרט אם מדובר בקהילה גדולה שיש בה חברים רבים.

שנית, יש לא מעט רבנים שהם אולי גדולים בתורה ובהלכה אבל בפן האישי אינם מצטיינים. אין להם כישורי ייעוץ והנחיה, הם אינם מומחים בחינוך או בזוגיות, וממילא מרגישים רלוונטיים פחות בתחום הקשר האישי. אולי הם גם חוששים ש"יתקילו" אותם בשאלות והתמודדויות שלא יהיה להם מענה עבורן.

מכשול שלישי הוא התפיסה המקובלת של דמות הרב, שבדורות קודמים היה נתפס כ"מורם מעם". הרב שימש לא פעם בתפקיד רבני כללי של כל העיר וכיהן גם כאב בית דין. ממילא עיקר עבודתו הייתה ברמה הציבורית ולא בקשר האישי עם אדם כזה או אחר.

למרות כל זאת יש עניין רב בטיפוח ערוץ הקשר האישי של הרב עם הציבור, ונסה בשורות הבאות לשתף בכמה כיווני מחשבה וטיפים כיצד לעשות זאת אל מול הקבוצות השונות של הקהילה.

ג. הקשר של הרב עם הקבוצות השונות בקהילה

1. ילדי הקהילה

נהוג לראות את הרב כקשור לציבור המבוגרים בקהילה, אבל יש חשיבות רבה לקשר שלו דווקא עם הילדים. בגיל שבו מתעצב הבסיס של האישיות של הילדים חשוב שיהיה להם יחס חיובי אל דמות הרב, כמייצג את התורה ואת דבר ה'.

כדאי לקיים בכל בית כנסת שיעורים קבועים לילדים, בחלוקה לשכבות גיל שונות. אין זה מחייב שהרב יעביר בעצמו את כולם, ומומלץ ואף רצוי לשלב בכך את בני ובנות הקהילה, אך יש עניין שהרב יהיה חלק מהמעבירים וינצל את ההזדמנות להיכרות אישית עם כל ילד וילדה בקהילה. היחס האישי והחום שהרב ירעיף עליהם חשובים ביותר כדי ליצור איתם קשר ולפתוח להם את הצוהר לראות בו כתובת לשאלות והתייעצויות. לעיתים הרב מוזמן למסיבת חלק'ה של ילד, וזו הזדמנות להיכרות ראשונית עמו למרות הגיל הצעיר.

2. נוער הקהילה

גיל הנעורים הוא תקופה מיוחדת במינה שבה הצעיר מעצב את זהותו ואישיותו ולרב יש תפקיד חשוב בזמן הזה. סיפר לי ידיד, המכהן כרב קהילה בירושלים, על נער מהקהילה שביקש לשוחח עמו באופן אישי. הרב הזמין את הנער לביתו בערב ושם אמר לו הנער כך: "החלטתי להוריד את הכיפה. אך היות שאני כבר השלישי

מבין האחים שלי שעושה את הצעד הזה, אני חושש מלספר על כך להוריי, כי ליבם יישר מצער. אני זקוק לעזרה והדרכה איך לספר להם את זה בצורה מתאימה". בין הרב לנער התפתחה שיחה ארוכה ומשמעותית שלא ניכנס אליה כעת. רצוני רק להצביע על העובדה המעניינת שכאשר נער מחליט לעזוב את דרך התורה, הכתובת שהוא בוחר כדי לקבל ממנה הדרכה איך לעשות זאת אל מול המציאות המשפחתית המורכבת, היא דווקא רב הקהילה...

זמן מצוין להתחיל קשר אישי עם נוער הקהילה הוא לקראת שנת המצווה, שם מומלץ לרב להיפגש אישית עם כל נער ונערה (והוריהם) ולדבר על המשמעות של המעבר מילדות לנערו, על האתגרים העומדים על הפרק ועוד. כדאי לדבר גם על הדרך להפוך את שנת המצווה לתקופה משמעותית עבור הנער/ה ולא להסתפק בחגיגה של ערב אחד. המפגש הזה הוא הזדמנות להיכרות משמעותית עם הנער/ה, החלפה של מספרי טלפון הדדיים והזמנה להמשך קשר.

בקהילות רבות מקובל שבשבת בר מצווה ובת מצווה הרב מברך את חתן/כלת השמחה, וכדאי באותה הזדמנות לומר עליהם גם מילים אישיות. אחד מידידי המכהן כרב באחד היישובים נוהג שהנושא של דרשתו באותה שבת יהיה קשור לתחביב או לתחום עניין של חתן או כלת השמחה. לדוגמא: בת המצווה מנגנת על חליל צד והדרשה עסקה במוזיקה ביהדות, היבטים הלכתיים ורעיוניים. כשנער בן קהילתי שהוא שחקן שחמט מקצועי הגיע למצוות, הקדשתי לו את הדרשה ודיברתי על במה החיים הם כמו שחמט (ראוי ללכת קדימה ולא אחורה, בכל פעם רק צעד אחד קדימה וכו' וכו'). הנער התמוגג מנחת והרגיש כבוד גדול מההתמקדות בתחביב שיקר לליבו.

3. נשות הקהילה

הקשר של הרב עם נשות הקהילה חשוב ונצרך אך צריך להיעשות באופן צנוע ובשמירה קפדנית על הגבולות ההלכתיים ואף מעבר להם. יש רבנים הנוהגים שכאשר אישה מגיעה להתיעץ עמם באופן אישי, אשת הרב מצטרפת אליהם לשיחה. אם לאשת הרב יש נכונות ורצון להיות שותפה עמו בעבודה הקהילתית, כדאי שהיא עצמה תפתח את הקשר האישי עם נשות הקהילה.

הרב עצמו יכול להיות כתובת להתייעצויות ושאלות ואף לגלות התעניינות בהמשך, אך לא הכול חייב להיעשות פנים אל פנים ואפשר גם באמצעות הטלפון או משלוח הודעה, שיש בהם פחות קרבה פיזית.

אחד מרבני הקהילות היה מקבל בכל ערב יום כיפור שאלות רבות מנשות קהילות לגבי צום בהיריון. הוא השיב לכל אחת את דינה בהתאם לנתונים – מי צריכה לצום, מי תשתה לשיעורין וכו', אך נהג בסוף הצום לשלוח הודעת התעניינות לכל הנשים שפנו לפני כן בשאלה אם הצום עבר בשלום והן חשות בטוב. הנשים העריכו מאוד את העובדה שהרב אינו רק פוסק הלכה ומשיב לשאלות אלא שניכר שבאמת אכפת לו מהן.

לגבי שאלות בטהרת המשפחה, בגלל רגישות הנושא והמבוכה שלעיתים מתלווה אליו, כדאי למצוא ערוץ שיאפשר פנייה לרב בצורה אנונימית כמעט – למשל, תיבה לשים בה עדי טהרה ופתק עם מספר הטלפון של השואלת למענה.

4. הגברים בקהילה

בעוד שבפעילות של הרב מול ציבור הנשים ישנן מגבלות הצניעות, הרי שמול הגברים כדאי להשתמש בכל הכלים והאפשרויות כדי להזמין את האנשים לקשר אישי וחם עם הרב. אחד הזיכרונות שנחרתו בליבי מימי ילדותי היה כיצד רב הקהילה ניגש בסיום התפילה אל פתח בית הכנסת ונעמד שם. הוא לא המתין במקומו כדי שמי שרוצה יוכל לגשת אליו אלא עמד ביוזמתו בצוואר הבקבוק של היציאה ושם לחץ יד בחום ובירך ב"שבת שלום" את כל היוצאים. כילד עמדת נפעם לראות כיצד בשלוש או ארבע שניות קצרצרות הספיק הרב לתת יחס אישי לכל אדם: את האחד לשאול איך הייתה הנסיעה האחרונה לחו"ל, לשני להחמיא על החליפה החדשה שלו ושאל איפה קנה אותה, וכן הלאה. כולם יצאו ממנו שמחים ומחייכים וניכר היה עד כמה היחס הזה משמעותי עבורם.

שיעורי תורה נעשים באופן קבוצתי אבל לא פעם בסיומם פונים אנשים לרב לשאלות המשך וזו הזדמנות חשובה כדי לשוחח איתם. כאשר אדם מציג לרב דילמה, מספר על קרוב משפחה חולה וכדו' – כדאי מאוד לזכור להתעניין בו שוב בעוד זמן מה כדי לשאול מה קרה בעניין ומה שלום החולה. אנשים מעריכים מאוד את ההתעניינות הזאת, לא פעם הרבה יותר מאשר את התשובה המקורית.

אם יש לקהילה עלון כתוב או מקוון או תפוצת מייל/ווטסאפ כללית להודעות, אפשר לנצל את הבמה הזאת כדי לפרסם מדי פעם שאלה ותשובה של אחד מחברי הקהילה (כמובן, בהשמטת פרטים מזהים) ובדרך זו להזמין אנשים לפנות גם הם לשאלות והתייעצויות אישיות עם הרב.

לא פעם הרב מוזמן לאירועים, כמו שמחות, או להבדיל אבלות, של חברי הקהילה. יש רבנים הנוהגים להתייחס להזדמנויות האלה כעול מיותר ומחויבות שגוזלת זמן יקר

אבל אין דרך להתחמק ממנה. ניתן לראות את הדברים אחרת ולהתייחס לאירועים כאלו כהזדמנות להעצים את הקשר עם בעל השמחה או האבלות שרואה איך הרב מגיע ומכבד אותו או תומך בו, וכדי ליצור קשר אישי ושייח עם שאר חברי הקהילה שמזדמנים לאירוע של חברם, ויכולים על הדרך לשוחח עם הרב באופן פרטי, דבר שקורה פחות במפגשי התפילה הסדירים בבית הכנסת.

עוד הזדמנות לפתח קשר אישי היא בהזמנה לסעודות שבת שמאפשרת להכיר את המשפחות בקהילה ולאפשר להן להיכנס לביתו של הרב וללמוד ממנו ומאשתו על ניהול בית יהודי תורני, שולחן שבת וכו'.

ישנם רבני קהילה שנוהגים לעשות "ביקורי בית" שבהם הם מגיעים בתיאום מראש לבית משפחה בקהילה ל"כוס קפה", כשהמטרה היא להכיר מקרוב את המשפחות במגרש הביתי שלהן בשיחה קצרה (כחצי שעה) שמאפשרת לשמוע מהם על עצמם ועל ילדיהם, על התחושה שלהם בקהילה ועל ציפיותיהם מהרב. הניסיון מלמד שמפגשים כאלו יוצרים גשר וקשר שנמשכים אחר כך בדרכים אחרות.

5. הגבאים

הגבאים וחברי הוועד של הקהילה נושאים בעול הציבור. הם עושים זאת בהתנדבות, ולא פעם סופגים תלונות וטענות חרף השקעתם הרבה שלא על מנת לקבל פרס. חשוב שהרב יהיה איתם בקשר אישי שיכלול גם חיזוק, עידוד והערכה לפועלם. גם אם בקהילה אין יודעים להעריך מספיק את פועלם, אם הרב יבטא את הערכתו, זה עשוי לתת להם כוח ודחיפה להמשיך.

האנשים הללו גם יכולים להיות מקור מידע חשוב עבור הרב על דברים שמתנהלים בקהילה, על אנשים הזקוקים לעזרה וכדו'.

ד. סיכום

עסקנו בחשיבות הגדולה של הקשר האישי של הרב עם בני הקהילה. בניגוד למה שנראה שרוב העבודה של הרב היא במישור הכללי, יש עניין רב בקשר האישי עם הקבוצות השונות של הקהילה והוא יכול למנף ולהעצים את ההשפעה של הרב ולהוביל למחוזות שאין אפשרות להגיע אליהם בדרך הקולקטיבית. על הרב לתת את הדעת על העניין ולחפש את הדרכים והרעיונות כיצד להעצים את התחום הזה.